

طراحی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

محدثه رضانی املشی^۱، محمد کریم معتمد^{۲*}، فاطمه قربانی پیرعلیده^۳

(دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۲. پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۱۵)

چکیده

امروزه با پیشرفت علوم، فنون و تغییرات به وجود آمده در بخش کشاورزی، تعاونی‌ها به‌طور سنتی نمی‌توانند کارایی مناسب را داشته باشند؛ بنابراین شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان با هدف برطرف ساختن این کاستی‌ها پدید آمدند. این تحقیق در طول سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ و با هدف، زمینه‌یابی و ارائه‌ی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان به انجام رسید. روش تحقیق از نظر رویکرد، ترکیبی (کمی-کیفی) و از نظر هدف، کاربردی است. در بخش کیفی ۱۸ عضو شرکت دانش‌بنیان با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند و در بخش کمی به صورت تمام‌شماری، ۳۵ نفر از کارشناسان و خبرگان بررسی گردیدند. جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و میدانی (مصاحبه‌های نیمه-ساختارمند و پرسش‌نامه محقق‌ساخته) به انجام رسید. روایی پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از اساتید گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه گیلان و محققان اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ مقدار ۰/۸۵ تأیید شد. نتایج نشان داد که بین وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان از دیدگاه کارشناسان مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود دارد و بیشترین شکاف به ترتیب از نظر کارکردهای زیست‌محیطی، کارکردهای اجتماعی-فرهنگی و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها بین دو حالت مشاهده شد.

واژه‌های کلیدی: توسعه کشاورزی، تعاونی تولید دانش‌بنیان، زمینه‌یابی، بهره‌وری.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران.

^۲ دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده علوم کشاورزی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران.

^۳ استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده علوم زراعی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، ساری، ایران.

*نویسنده مسئول، پست الکترونیک: motamed@guilan.ac.ir

اولویت دادن به تلاش‌های توسعه پایدار در مناطق روستایی امری ضروری است (Hossain et al., 2023). محور توسعه‌ی پایدار روستایی در ایران، توسعه‌ی کشاورزی است. تقسیم‌بندی اراضی، کوچکی زمین‌های قابل کشت، غالب بودن کشاورزی خرده‌پا، عدم توانایی در استفاده از فناوری روز، کمبود نهاده و هزینه‌های زیاد تولید از مشکلات اساسی در توسعه‌ی کشاورزی در ایران است. رهیافت مشارکتی عامل اصلی برای برون‌رفت از این مشکلات و غلبه بر آن‌ها است. تعاونی‌ها به عنوان اساسی‌ترین ابزار در رهیافت مشارکتی از مهم‌ترین نهادها و سازمان‌های جمعی در سطح روستاها هستند که با تجمیع منابع و امکانات اندک و پراکنده، ظرفیت‌های توسعه را شکوفا کرده و به اقتصاد روستا و اهداف کلان و بلندمدت توسعه‌ی کشور کمک می‌کنند (بابایی فینی و همکاران، ۱۳۹۲). این تشکل‌ها به دلیل صرفه‌های اقتصادی، حیطه‌های کاری متنوع و کاهش هزینه‌های تولید می‌توانند در مقایسه با واحدهای تولیدی مشابه در بخش‌های دیگر، درآمد بیشتری را برای اعضای خود به ارمغان آورند (Altman, 2015). تعاونی‌ها می‌توانند منافع زیادی را برای کشاورزان به دنبال داشته باشند (Wang et al., 2019). این سازماندهی با گردآوری امکانات مختلف کشاورزان موجب افزایش قدرت آن‌ها در تولید محصول و بازاریابی و فروش محصولات خواهند شد (Grashuis & Su, 2019). به اعتقاد صاحب‌نظران اجتماعی، نظام تعاونی روش مناسبی برای ایجاد فرصت‌های کارآفرینی است. سازمان ملل در راستای حداقل کردن تعداد فقرا و ارتقای معیشت و کسب‌وکار آنان، نقش قابل توجهی را برای تعاونی‌ها به‌عنوان راهبردی پایدار قائل شده است. بر اساس آخرین آمارهای اتحادیه‌ی بین‌المللی تعاون، به‌طور تقریبی یکصد میلیون شغل از طریق تعاونی‌ها ایجاد شده است (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۶).

تعاونی‌های تولیدی کشاورزی سازمان‌هایی برخاسته از جوامع محلی هستند که توسط گروهی از کشاورزان علاقه‌مند با هدف کمک به یکدیگر در بخش‌های مختلف از جمله تولید، فرآوری، بازاریابی یا فرآیندهای متقابل مرتبط با محصولات کشاورزی تشکیل می‌شوند که ارتباط متقابلی بین تولیدکنندگان روستایی و سایر فعالان در محیط سیاسی، اقتصادی و نهادی ایجاد می‌کنند. این تعاونی‌ها در زمینه‌های مختلف تولیدی، توزیع نهاده‌ها، تبدیل، فرآوری و بازاریابی محصولات کشاورزی پتانسیل لازم را برای ایجاد اشتغال به‌خصوص اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی دارند (شکیبی و همکاران، ۱۴۰۱). ماحصل تعاونی‌های تولید کشاورزی، افزایش درآمد روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی اعضا است. تعاونی‌های تولیدی کشاورزی با توجه به تغییر و تحول ایجاد شده خصوصاً در اهمیت به‌کارگیری فن‌آوری‌های نوین در عرصه‌ی تولید، در صورتی به اهداف خود دست می‌یابند که از حالت سنتی خارج شده و مأموریت‌های آن‌ها با معیارها و شاخص‌های علمی تهیه، تدوین و اجرا گردد. افزایش آگاهی فنی و تخصصی اعضای تعاونی‌های تولیدی کشاورزی از نقاط قوت آن‌ها برای کارکرد موفقیت‌آمیز در راستای اهداف کلان توسعه، به‌حساب می‌آیند. عدم ارتقای سطح دانش فنی اعضای به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موانع برای گسترش و موفقیت تعاونی‌ها تلقی شده است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰). در این راستا ایجاد تحول بنیادی با رویکردهای علمی و تکیه بر فناوری‌های جدید در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی و دادن نقشی تأثیرگذار به این تشکل‌های نظام‌مند ضروری است. تحقق این مهم مستلزم تمرکز عمده بر بسیج دانش و منابع برای حرکتی امیدوارانه و جستجوی راه‌حل‌های جدید، مؤثر، کارآمد و پایدار برای اداره‌ی جامعه است (رحمدل و کشتکار دانش، ۱۴۰۰). یکی از راه‌های توسعه‌ی اشتغال در بخش تعاونی‌های کشاورزی توجه به بحث دانش و اشتغال دانش‌بنیان است. اشتغال دانش‌بنیان می‌تواند هم به اشتغال پایدار در بخش کشاورزی و هم به توسعه‌ی پایدار روستایی کمک کند (جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۸). شرکت‌های دانش‌بنیان شرکت‌های خصوصی یا تعاونی‌اند که به‌منظور هم‌افزایی علم و ثروت، توسعه‌ی اقتصاد دانش‌محور، تحقق اهداف علمی و اقتصادی شامل گسترش و کاربرد اختراع، نوآوری و تجاری‌سازی نتایج تحقیق و توسعه در حوزه‌ی فناوری و با ارزش‌افزوده‌ی فراوان تشکیل می‌شوند (سید صدر و همکاران، ۱۳۹۹). شرکت‌های دانش‌بنیان دارای چهار ویژگی فرآیند، محدوده، هدف و چشم‌انداز می‌باشند که رسیدن به این چهار مؤلفه کار بزرگی است اما هدفی دست‌یافتنی است. شرکت‌های دانش‌بنیان سعی می‌کنند فرآیندهای مدیریت خود را با راهبردهای سازمان همسو کنند. این شرکت‌ها دریافته‌اند که دانش، منبع کلیدی استراتژیک است (جهان‌نما، ۱۳۹۶). تعاونی‌های دانش‌بنیان در همین راستا شکل گرفته‌اند. تعاونی‌های دانش‌بنیان به شرکت‌هایی گفته می‌شود که دانش و فناوری، جزئی جدایی‌ناپذیر از دارایی آن‌ها باشد. کسب‌وکار دانش‌بنیان یک کار مقطعی نیست بلکه فرایند همیشگی و پویاست. کسب‌وکار دانش‌بنیان در مقایسه با دیگر صنایع دارای تمایزهایی از جمله مهارت بالا و تحصیلات عالی نیروی کار،

گرایش زیاد به صادرات، محصولات و خدمات با منحنی عمر کوتاه و حاشیه‌های سود ناخالص هستند (امین طهماسبی و حامی، ۱۳۹۷).

یعقوبی و همکاران (Yaghoubi et al., 2017) به شناسایی و رتبه‌بندی محرک‌های توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان مبتنی بر دانش در پارک‌های علم و فناوری استان فارس پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که پنج بعد اقتصادی و حقوقی، بازاریابی و روابط خارجی، روابط فناوری، فرهنگی و انسانی و در نهایت ساختاری و اطلاعاتی محرک‌های توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان هستند. گالای و همکاران (Galay et al., 2017) به بررسی عامل‌ها و بازدارنده‌های رشد شرکت‌های زایشی ایتالیایی پرداختند. نتایج بررسی آن‌ها نشان داد که عوامل بیرونی مانند مقررات و دیوان‌سالاری و متغیرهای مربوط به شرکت‌های زایشی مانند منابع سرمایه‌گذاری، منابع انسانی و دامنه‌ی محدودی از صلاحیت‌ها در رشد و توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان نقش دارند. چاترجی و همکاران (Ghatterjee et al., 2018) به بررسی تأثیرات ورودی‌های تحقیقات کشاورزی بر تولید و انتشار دانش در کالیفرنیا پرداختند. پژوهش آن‌ها نشان داد که اثرات تعداد موقعیت‌های تحقیقاتی، سطح حقوق هر محقق و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های تحقیقاتی بسیار مثبت و قابل توجه است. فیلکه و همکاران (Fielke et al., 2020) شبکه‌های دانش و مشاوره‌ی کشاورزی را در سطح بین‌المللی و در کشور استرالیا برای پیش‌بینی و آمادگی در برابر تحولات بالقوه بررسی نمودند. آن‌ها گزارش کردند که شفافیت فعالیت‌های کشاورزی و تعامل اطلاعاتی بین کشاورزان، مشاوران کسب‌وکارهای کشاورزی، مصرف‌کنندگان هم‌پیش‌ران بوده و هم تحت تأثیر رشد ارتباطات خواهد بود.

اموانتیموا و نورا اندجی (Mwantimwa & Ndege, 2022) در مطالعه‌ی خود به این نتیجه رسیدند که همکاری بین بازیگران مختلف در ایجاد، انتقال و به اشتراک‌گذاری دانش، کشاورزان را در دستیابی به اطلاعات کاربردی کمک می‌کند. ایجاد دانش به‌صورت مشترک بین دانشگاه و سیستم‌های مختلف انتقال دانش مانند نهادهای ترویجی موجب افزایش کیفیت تحقیقات و استفاده‌ی مؤثر از آن‌ها خواهد بود. همچنین تلاش‌های دانشگاه کاتالیزور مهمی برای سیستم‌های یکپارچه‌ی دانش، فناوری و نوآوری در محیط‌های روستایی است. در نتیجه با ایجاد انگیزه در بین محققین و همکاری با سازمان‌های ترویجی، انتقال اطلاعات آسان‌تر خواهد بود.

سمیعی و رضایی (۱۳۹۰) در موانع اجرایی شرکت تعاونی‌های دانش‌بنیان بیان داشتند مهم‌ترین بخشی که می‌تواند یک شکوفایی پایدار را به وجود بیاورد، تولید است. بخصوص آن بخشی از اقتصاد تولیدی‌ای که متکی به دانش و علم است. قاسمی (۱۳۹۰) معتقد است که تولید دانش‌بنیان و کسب‌وکار دانش‌بنیان نتیجه پیوند اشتغال، اقتصاد و تولید است. شهرزاد (۱۳۹۰) در نقش تعاونی‌های دانش‌بنیان در توسعه اقتصاد عنوان نموده است که بخش تعاون با توجه به مردمی بودن آن و داشتن کارکردهای اقتصادی - اجتماعی بستر بسیار مناسبی برای ایجاد فرصت‌های شغلی است و تعاونی‌های دانش‌بنیان با عضویت نخبگان و چهره‌های علمی، فضای جدیدی را در عرصه اقتصاد کشور فراهم می‌نماید. پورتربیتی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش تجاری‌سازی نتایج تحقیقات دانشگاه‌ها در اقتصاد دانش‌بنیان از نظر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌های شهرستان اسفراین دریافتند که تمرکز بر بازار، فرهنگ سازمانی، مدیریت داخلی و سازمانی، مدیریت حقوق مالکیت فکری، شبکه‌سازی، کارآفرینی و کسب‌وکار بر تجاری‌سازی نتایج پژوهش‌های دانشگاه‌ها و به تبع آن اقتصاد دانش‌بنیان مؤثر هستند. جمشیدی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ی خود به بررسی توسعه‌ی اشتغال دانش‌بنیان در بخش تعاونی‌های کشاورزی بر اساس روش داده‌بنیاد پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که مقوله‌ی اصلی اشتغال دانش‌بنیان است که شامل دو قسمت اشتغال دانش‌آموختگان و افزایش شغل است. مهم‌ترین شرایط علی اشتغال دانش‌بنیان در بخش تعاونی کشاورزی شامل: صنایع و شرکت‌های مبتنی بر دانش (توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان، توسعه‌ی نرم‌افزاری صنایع موجود)، نیروی کار آموزش دیده و متخصص (توسعه‌ی دانش نیروی انسانی، توسعه‌ی مهارت و توانمندی نیروی انسانی، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، بازنگری در نظام آموزش)، نظام کارای نوآوری (حقوق مالکیت معنوی، آموزش پژوهش‌محور، عمومی کردن تحقیق و پژوهش، بازسازی نظام آموزشی، ارتباط مراکز اجرایی، آموزشی و پژوهشی، توسعه‌ی تحقیق و پژوهش، حمایت از تحقیقات کاربردی) هستند. شرایط زمینه‌ای شکل‌گیری اشتغال در بخش تعاونی کشاورزی شامل نهادها و مشوق‌های اقتصادی و زیرساخت علم و فناوری است. شرایط مداخله‌گر نیز عبارتند از: توانمندی بازاریابی، توانمندی تولیدی و فنی، تأمین مالی، توانمندی راهبردی.

مهم‌ترین راهبردهای اشتغال دانش‌بنیان در بخش تعاون نیز ترویج کسب‌وکارهای خطرپذیر و جهانی‌سازی است. به اعتقاد محققان اصلی‌ترین پیامدهای اشتغال دانش‌بنیان در بخش تعاونی کشاورزی دستیابی به توسعه پایدار (پایداری اجتماعی، پایداری اقتصادی، پایداری زیست‌محیطی)، رشد اقتصادی (افزایش قدرت خرید، افزایش تولید ناخالص داخلی)، امید به زندگی (شوق زندگی)، تولید و خدمات نوآورانه (تولید محصولات جدید، خدمات جدید، خدمات مبتنی بر فناوری اطلاعات) هستند. فلاح حقیقی و همکاران (۱۳۹۹) چالش‌های راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی با استفاده از تحلیل SWOT در سازمان‌های پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران را مطالعه نمودند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که در فضای درونی مهم‌ترین نقاط قوت برای راه‌اندازی شرکت استفاده‌ی کارا از نیروی خیره و نوآور، برخورداری از امکانات و زیرساخت‌های لازم جهت اجرای شرکت و مهم‌ترین نقاط ضعف عدم وجود یا نارسایی در تعریف رویه‌ها و سیاست‌های اجرایی حقوق مالکیت فکری در زمینه‌ی فعالیت‌های شرکت و تأکید آیین‌نامه‌های ترفیع و ارتقا بر امتیاز مقالات و طرح‌های پژوهشی اعضای هیئت‌علمی هستند. در فضای بیرونی حمایت از طرح‌های نوآورانه‌ی دانش‌بنیان، نیاز صنایع کشاورزی به واحدهای تحقیق و توسعه برای تولید محصولات نوآورانه و فناورانه، کسب درآمد از شرکت دانش‌بنیان، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌ها و شفافیت اندک و ساختارمند نبودن اقتصاد کشور در استفاده از محصولات دانش‌بنیان به‌عنوان مهم‌ترین تهدید در راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان شناخته شدند. در مجموع با وجود محیط بیرونی و درونی برای راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان باید از راهبردهای تهاجمی (رشد و توسعه) استفاده نمود.

جمشیدنژاد و همکاران (۱۳۹۹) پیشران‌ها و پسران‌های آموزشی مؤثر بر مدیریت توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی غرب کشور را بررسی کردند. مهم‌ترین پیشران‌ها در توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان ۲۶ مؤلفه در چهار دسته‌ی عامل‌های آموزشی در زمینه‌ی بازاریابی، فرهنگی، کارآفرینی و فنی- تخصصی بودند. بازدارنده‌ها نیز ۲۵ مؤلفه در چهار دسته‌ی بازدارنده‌های آموزش حرفه‌ای، دانایی‌محوری، ارتباطی و مدیریتی بودند. عمده‌ترین پیشران‌ها با بیشترین فراوانی از سوی پاسخگویان، انجام پژوهش‌های کاربردی و آموزش در زمینه‌ی انجام پژوهش‌های کاربردی در شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی بود. دو بازدارنده‌ی نبود زمینه‌ی مهارت کارآفرینی در بین مدیران عامل و ناآگاهی از فناوری‌های تولیدشده در دانشگاه‌ها نیز با بیشترین فراوانی تکرار به‌عنوان اصلی‌ترین بازدارنده‌ی شناسایی شد. وکیل‌الرعا و نظری قزوینی (۱۴۰۰) در بررسی توسعه تعاونی‌های دانش‌بنیان در استان سمنان به این نتیجه دست یافتند که با وجود اثربخشی قابل‌ملاحظه شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان در کشور، آمارها نشان می‌دهد که بیش‌تر این شرکت‌ها در طول زمان یا از بین می‌روند یا کوچک باقی می‌مانند و تنها تعداد اندکی از آن‌ها به شرکت‌های بزرگ‌تر تبدیل می‌شوند. آن‌ها در پژوهش خود همچنین شاخص‌ها و مؤلفه‌های ایجاد و توسعه تعاونی‌های دانش‌بنیان و ارائه مدل ایجاد و توسعه تعاونی‌های دانش‌بنیان را مورد بررسی قرار دادند. بر اساس یافته‌های آن‌ها شش مؤلفه‌ی اصلی شامل فناوری، آموزش و پژوهش، نوآوری و خلاقیت، گسترش و نشر کاربرد دانش، بستر و زیرساخت‌های نوین و استراتژی‌های مدیریتی و سیاست‌گذاری از جمله اصلی‌ترین مؤلفه‌های ایجاد و توسعه‌ی تعاونی‌های دانش‌بنیان هستند. رحمدل و کشتکار دانش (۱۴۰۰) در پژوهش خود گزارش نمودند که درون‌زا بودن، تحول اندیشه و تفکر تولید، تبدیل افراد جامعه از مصرف‌کننده صرف دانش به تولیدکننده دانش، مهم‌ترین نقش را در شکل‌گیری جامعه‌ی دانش‌بنیان دارند و منبع اصلی این تحولات، افراد آن جامعه هستند.

علی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) به طراحی الگوی تحقق کشاورزی دانش‌بنیان با رویکرد تئوری زمینه‌ای در استان کرمانشاه پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که توسعه‌ی فناوری در قلب کشاورزی دانش‌بنیان قرار دارد. نگرش نسبت به کشاورزی دانش‌بنیان، رویه‌های قانونی و فرآیندهای مدیریتی ناکارآمد از مهم‌ترین عوامل بازدارنده‌ی توسعه‌ی فناوری هستند؛ بنابراین آموزش کارشناسان جهاد کشاورزی و کشاورزان، حمایت‌های مالی ویژه‌ی بنگاه‌های کوچک و اصلاح رژیم تجاری در راستای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان به توسعه‌ی کشاورزی دانش‌بنیان در استان کرمانشاه کمک می‌نماید. در مطالعه‌ی کاشف گنج‌درد و همکاران (۱۴۰۱) با هدف بررسی دانش اعضای شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی نسبت به اصول مدیریت تداوم کسب‌وکار در استان کرمان، مشخص گردید لازمه‌ی بهبود دانش نسبت به اصول مدیریت تداوم کسب‌وکار شرکت‌های دانش‌بنیان، شناسایی عوامل تأثیرگذار و شاخص‌های آن در راستای کاهش شکست فعالیت‌های کارآفرینانه و انحلال شرکت‌ها و کسب‌وکارهای وابسته‌ی آن و اندیشیدن تدابیری برای برطرف نمودن نواقص در رابطه با شرکت‌ها است. بر این اساس سه

سازهی بازرگاری، نظارت و طراحی پیش‌بینی کننده‌ی اصلی دانش نسبت به اصول مدیریت تداوم کسب‌وکار هستند. سیاست‌های دولتی نیز اثر مستقیم بر دانش مدیریت تداوم کسب‌وکار داشته که برای بقای شرکتهای تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان عاملی مهم و تأثیرگذار می‌باشند. محمدی و اسدپوریان (۱۴۰۱) الگوی توسعه‌ی کشاورزی دانش‌بنیان با محوریت امنیت غذایی با استفاده از رویکرد ترکیبی تئوری بنیانی و دلفی فازی را تدوین کردند. یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان داد که یک الگوی کشاورزی دانش‌بنیان با محوریت امنیت غذایی بر مبنای چهار ستون نظام نهادی و مشوق‌های اقتصادی، نیروی انسانی متخصص و آموزش دیده، نظام نوآوری کارا و زیرساخت‌های اطلاعاتی کافی و مدرن استوار است. مؤلفه‌ی نظام نهادی و مشوق‌های اقتصادی با میانگین فازی‌زدایی (۰/۵۸۴۱) به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌ی الگوی پیشنهادی است.

محققان در مطالعات مختلف تلاش نمودند تا به بررسی اهمیت تشکیل شرکتهای دانش‌بنیان بپردازند. شرکت تعاونی نیز مانند هر شرکت دیگری می‌تواند مسیر دانش‌بنیان شدن را در پیش بگیرد تا در گسترش توسعه‌ی پایدار موفق عمل نماید؛ لذا زمینه‌یابی و بررسی وضعیت فعلی تعاونی‌های کشاورزی و مسیری که باید طی شود تا این شرکتهای تعاونی به شرکتهای تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان تبدیل شوند، بسیار ضروری به نظر می‌رسد. شرکتهای تعاونی تولید در سطحی وسیع در استان گیلان از دیرباز فعال بوده‌اند. بر اساس آمار موجود تعداد ۲۲۶ واحد تعاونی فعال، با عضویت ۲۷۶ هزار نفر بهره‌بردار کشاورزی و مبلغ ۱۶۳ میلیارد ریال سرمایه و ۱۴۰ میلیارد ریال اندوخته قانونی وجود دارند که عبارت‌اند از:

- واحد اتحادیه استانی و کشوری شامل: تعاون روستایی استان، کشاورزی دامداران، کشاورزی مرغداران، کشاورزی زنبورداران، تولید روستایی و چای کاران (کشوری)

- واحد اتحادیه تعاونی روستایی شهرستانی

- ۱۲۱ واحد شرکت تعاونی روستایی

- ۵۱ واحد شرکت تعاونی کشاورزی شامل: دامداران، مرغداران، زنبورداران، چای کاران، بهره‌برداران جنگل

- ۲۷ واحد تعاونی تولید روستایی

- ۶ واحد تعاونی روستایی زنان (سازمان تعاون روستایی استان گیلان، ۱۴۰۲).

اکثر کشاورزان عضو این شرکتهای بوده و این شرکتهای مرکزی برای ارائه آموزش، تأمین نهاده و فروش و بازاریابی هستند. امروزه این شرکتهای تعاونی نقش همیشگی خود را ندارند و به دلایل متعدد از تأثیرگذاری بر منطقه به دورمانده‌اند. شرکتهای تعاونی دانش‌بنیان با استفاده از دانش و فناوری نوین و انتقال آن به جوامع روستایی نه‌تنها می‌توانند سبب ارتقاء فناوری مربوطه شوند، بلکه تحولی اساسی را در عملکرد و افزایش درآمد روستاییان ایجاد خواهند کرد؛ بنابراین هدف کلی این تحقیق، تدوین الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان است که برای دستیابی به این هدف کلی، اهداف اختصاصی زیر در نظر گرفته شده‌اند:

- شناسایی مؤلفه‌های سنجش وضعیت موجود شرکتهای تعاونی و وضعیت مطلوب در صورت ایجاد و یا تبدیل به شرکتهای تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان

- زمینه‌یابی و بررسی وضعیت موجود شرکتهای تعاونی کشاورزی در استان گیلان از نظر: اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها

- بررسی وضعیت مطلوب شرکتهای تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان در سطح استان گیلان (از نظر اهداف، کارکرد و ...)

- مقایسه و تحلیل شکاف بین وضعیت موجود و مطلوب و ارائه‌ی الگوی مناسب جهت ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

- اعتبارسنجی و نهایی‌سازی الگوی به دست آمده

روش پژوهش

انجام تحقیق فعلی بر مبنای روش زمینه‌یابی طراحی و تدوین شده است. با توجه به اهمیت و کاربرد روش زمینه‌یابی، این پژوهش از لحاظ زمان، مقطعی و از لحاظ ماهیت از نوع تحلیلی است. پژوهش همچنین از نظر هدف، کاربردی و به‌صورت ترکیبی (کمی - کیفی) انجام گرفته است. روش زمینه‌یابی جهت سنجش عقاید یا نگرش‌های مردم درباره‌ی موضوعات مختلف

یا جمع‌آوری اطلاعات درباره‌ی ویژگی‌های پدیده‌ها است که در آن معمولاً از پرسشنامه یا مصاحبه استفاده می‌شود؛ بنابراین برخلاف سایر روش‌های توصیفی، نتایج این‌گونه پژوهش می‌تواند به‌صورت کمی گزارش شود و در آن درصد مردمی که دارای یک ویژگی خاص هستند یا عقاید خصوصی را باور دارند تعیین گردد (سیف، ۱۴۰۲). دلاوری (۱۴۰۱) نیز تحقیق زمینه‌یابی را یک روش جمع‌آوری داده‌ها دانسته که از یک گروه خاص از افراد خواسته می‌شود تا به تعدادی از سؤال‌های خاص پاسخ دهند. این تحقیقات جزء تحقیقات توصیفی و تا حدی مشابه سرشماری می‌باشند. در روش‌های زمینه‌یابی هدف محقق این است که در مورد شرایط موجود، روابط موجود، دیدگاه‌ها، عقاید، نگرش‌ها و باورهای مردم نسبت به یک پدیده یا فرایند مطالعه کند و با این روش می‌توان افکار عمومی و رفتار طبیعی را مطالعه نمود و زندگی اجتماعی افراد را در زمان حال بررسی کرد. جامعه‌ی آماری تحقیق کارکنان و صاحب‌نظران شرکت‌های دانش‌بنیان در مراکز، واحدها و پارک علم و فناوری استان گیلان و شرکت‌های تعاونی کشاورزی هستند که در رابطه با شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان فعال‌اند (۳۵ نفر). تحقیق در دو بخش دنبال شد. در بخش کیفی ۱۸ عضو شرکت دانش‌بنیان با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب شدند. برای انتخاب این افراد با مراجعه به شرکت دانش‌بنیان و نظرخواهی از اعضای حاضر در شرکت، افرادی که بیشترین ارجاع را داشتند انتخاب شدند و سپس از آن‌ها برای انتخاب نفر بعدی پرسیده شد و به‌این‌ترتیب افراد نمونه مشخص شدند. در بخش کمی نیز با توجه به تعداد محدود افراد مورد مطالعه، به صورت تمام شماری ۳۵ نفر از کارشناسان و خبرگان بررسی گردیدند. جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز این تحقیق از دو طریق صورت گرفت: ۱- مطالعه‌ی کتابخانه‌ای که شامل مطالعه و بررسی کتب و اسناد موجود می‌باشد و ۲- مطالعه‌ی میدانی که ابزار جمع‌آوری این بخش در قسمت کیفی تحقیق، مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند و در قسمت کمی تحقیق، پرسش‌نامه محقق ساخته است و به‌گونه‌ای طراحی شد که بتواند پاسخ مناسب به سؤالات تحقیق را تأمین کند. مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با هدف کسب اطلاعات از کارشناسان و خبرگان در رابطه با تدوین و استخراج متغیرهای سنجش وضعیت شرکت‌های تعاونی در شرایط فعلی و در شرایط ایجاد و گسترش شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان به انجام رسید. در بخش کمی تحقیق، پرسش‌نامه ابزار اصلی جمع‌آوری این تحقیق بود. این پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته از سه بخش اصلی تشکیل شده بود که به شرح ذیل است:

- در بخش اول پرسش‌نامه، اطلاعات کلی از افراد مورد مطالعه سنجیده شد. متغیرهایی مانند سن (برحسب سال)، جنسیت (با دو گویه)، وضعیت تأهل (دو گویه)، سابقه‌ی عضویت در تعاونی (برحسب سال)، سطح تحصیلات (۴ گویه)، تعداد اعضای تعاونی (بر اساس نفر) و زمان شروع فعالیت (بر اساس سال شروع فعالیت).
- در بخش دوم پرسش‌نامه، وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی در قالب سه متغیر کلی اهداف (۱۱ گویه)، کارکردها شامل کارکرد اقتصادی (۹ گویه)، کارکرد اجتماعی- فرهنگی (۵ گویه)، کارکرد آموزشی (۶ گویه)، کارکرد زیست‌محیطی (۶ گویه) نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها (۱۱ گویه) در قالب طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد) مورد سنجش قرار گرفت.
- در بخش سوم پرسش‌نامه نیز وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان در قالب سه متغیر اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای بررسی شد. برای اعتبار روایی این تحقیق، پرسشنامه تدوین شده در اختیار ۱۰ نفر از اساتید گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه گیلان و محققان اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان گیلان که متخصص موضوع بوده‌اند قرار گرفت بعد از اصلاح و اعمال نظرات مربوطه پرسش‌نامه نهایی تهیه و تکمیل گردید. برای به دست آوردن پایایی پرسشنامه‌ی ذکر شده نیز پیش‌آزمون مربوطه به عمل آمد و مقدار ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۵ به دست آمد که نشان‌دهنده‌ی پایایی مناسب پرسش‌نامه محقق ساخته است.

یافته‌ها و بحث

ابتدا وضعیت نرمال بودن یا نبودن داده‌ها بررسی شده است. سپس یافته‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی ارائه شده است.

- بررسی وضعیت نرمال بودن/نبودن داده‌ها

جهت بررسی وضعیت نرمال بودن داده‌ها از محاسبه‌ی چولگی و کشیدگی استفاده شده است. نتایج این محاسبه در قالب جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- بررسی وضعیت نرمال بودن / نبودن داده‌های تحقیق

کشیدگی		چولگی		متغیر مورد بررسی	
نسبت کشیدگی	خطای مقدار	نسبت چولگی	خطای مقدار		
به خطای استاندارد	استاندارد	به خطای استاندارد	استاندارد	آماره چولگی	آماره کشیدگی
-۱/۱۷۸	۰/۷۷۸	-۰/۷۱۳	۰/۳۹۸	-۰/۲۸۴	اهداف فعلی شرکت‌های تعاونی
-۰/۷۱	۰/۷۷۸	-۰/۶۱۳	۰/۳۹۸	-۰/۲۴۴	اهداف شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان
۰/۴۴	۰/۷۷۸	۰/۵	۰/۳۹۸	۰/۱۹۹	کارکردهای اقتصادی شرکت‌های تعاونی در وضعیت فعلی
-۰/۱۷	۰/۷۷۸	-۰/۴۱۲	۰/۳۹۸	-۰/۱۶۴	کارکردهای اقتصادی شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان
-۰/۳۳۸	۰/۷۷۸	-۰/۲۶۳	۰/۳۹۸	-۰/۲۶۳	کارکردهای اجتماعی-فرهنگی شرکت‌های تعاونی در وضعیت فعلی
-۱/۶۲	۰/۷۷۸	-۱/۲۵۸	۰/۳۹۸	۰/۲۸۵	کارکردهای اجتماعی-فرهنگی شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان
-۰/۱۸۶	۰/۷۷۸	-۰/۶۷۳	۰/۳۹۸	-۰/۶۰۰	کارکردهای آموزشی شرکت‌های تعاونی در وضعیت فعلی
۰/۲۴	۰/۷۷۸	-۱/۲۴	۰/۳۹۸	-۰/۴۹۲	کارکردهای آموزشی شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان
-۰/۹۴	۰/۷۷۸	-۰/۷۳۴	۰/۳۹۸	-۰/۳۵۵	کارکردهای زیست‌محیطی شرکت‌های تعاونی در وضعیت فعلی
-۱/۴۸	۰/۷۷۸	-۱/۱۵۱	۰/۳۹۸	۰/۲۳۹	کارکردهای زیست‌محیطی شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان
-۰/۴۴	۰/۷۷۸	-۰/۳۴۵	۰/۳۹۸	-۰/۰۴۰	نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها در وضعیت فعلی
-۰/۹۲	۰/۷۷۸	-۰/۷۲۰	۰/۳۹۸	۰/۳۵۰	نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها در شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان

بر اساس نظر محققان، زمانی که نسبت چولگی به خطای استاندارد و نسبت کشیدگی به خطای استاندارد در بازه‌ی (۲، -۲) قرار می‌گیرد، داده‌ها توزیع نرمال خواهند داشت (Levin & Rubin, 1998)؛ بنابراین نتایج بررسی نرمال بودن داده‌ها نشان داد که نسبت چولگی و کشیدگی به خطای استاندارد در مورد همه‌ی متغیرها در بازه (۲، -۲) قرار گرفته و در نتیجه تمامی متغیرهای موجود از توزیع نرمال برخوردار هستند.

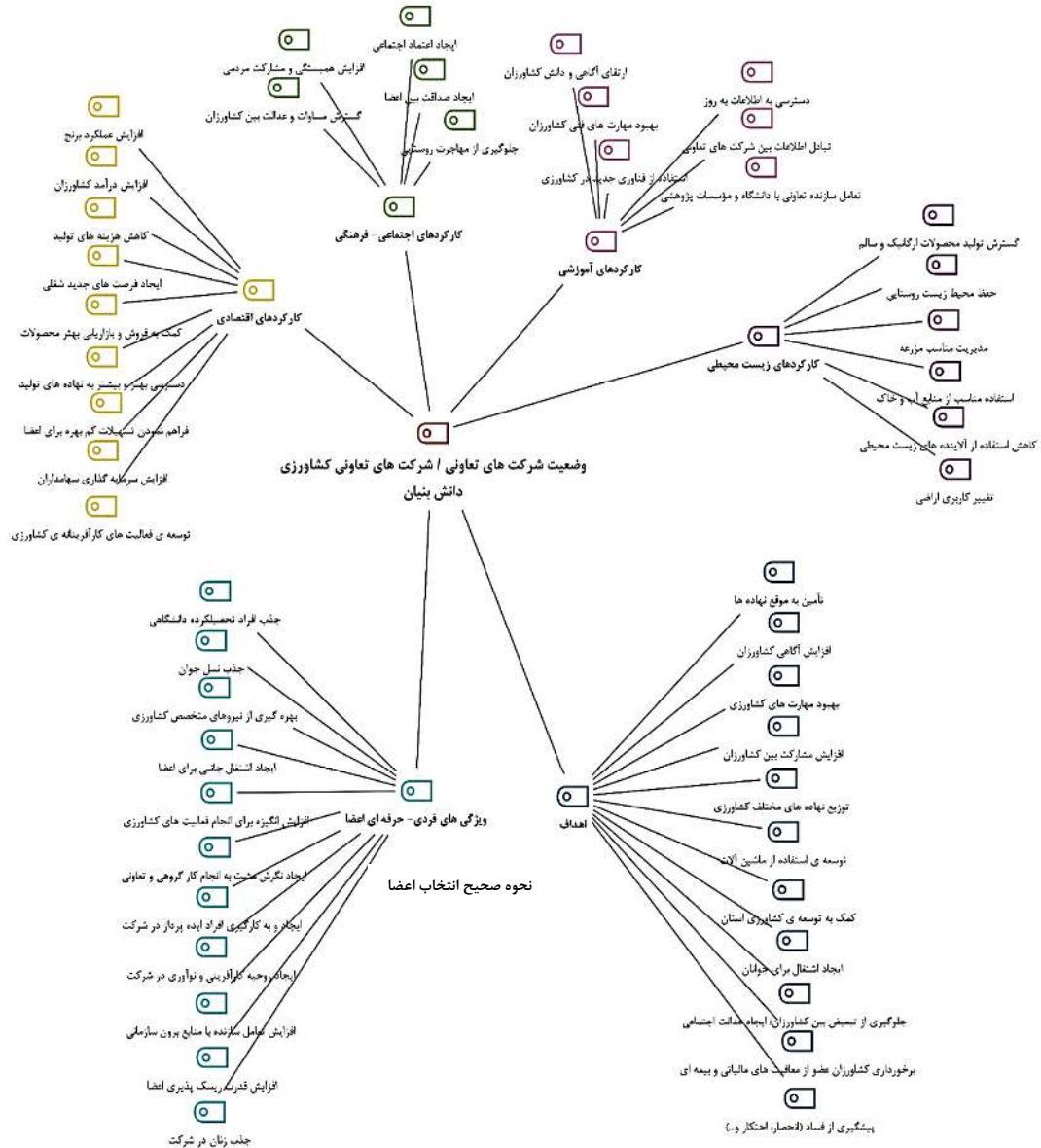
بررسی افراد مورد مطالعه که به صورت هدفمند نیز انتخاب شدند نشان داد که اکثر آن‌ها مرد (۷۷/۱ درصد) و همچنین متأهل (۹۱/۴ درصد) بوده و از میانگین سنی حدود ۴۴/۵۴ سال برخوردارند. سطح سواد اکثر افراد مورد بررسی، دیپلم و فوق‌دیپلم (۵۱/۴ درصد) است. افراد نمونه‌ی مورد مطالعه در حدود ۱۳/۸ سال سابقه‌ی عضویت در تعاونی‌ها را دارند. میانگین سن شرکت‌های تعاونی آن‌ها نیز در حدود ۲۱/۲۸ سال گزارش شده است. میانگین تعداد اعضای شرکت‌های تعاونی در حدود ۱۳۱۲ نفر عضو اعلام شده است.

بخش کیفی تحقیق: مؤلفه‌های سنجش وضعیت شرکت‌های تعاونی در شرایط فعلی و در شرایط ایجاد و گسترش شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان

به منظور کسب اطلاعات از کارشناسان و خبرگان در رابطه با تدوین و استخراج مهم‌ترین مؤلفه‌های سنجش وضعیت شرکت‌های تعاونی در شرایط فعلی و در شرایط ایجاد و گسترش شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان بخش کیفی تحقیق طراحی شده و مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمندی با افراد نمونه‌ی مورد بررسی به عمل آمد. گروه تحقیق با چندین بار بازبینی نتایج مصاحبه‌ها، مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر در سنجش تفاوت بین شرکت‌های تعاونی در وضعیت فعلی و در شرایط تشکیل شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان را شناسایی نمود و نتایج بخش کیفی را در مرحله‌ی کمی تحقیق و طراحی

طراحی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

پرسشنامه نیز مورد استفاده قرار داد. نتایج مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند با استفاده از نرم‌افزار Maxqda مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که تصویر کلی حاصل از نتایج تحلیل قسمت کیفی در نگاره ۱ ارائه شده است. بر اساس نتایج تحلیل محتوای کیفی متعارف با استفاده از نرم‌افزار Maxqda و نگاره ۱، سه مؤلفه‌ی اصلی شامل اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها بودند که در وضعیت فعلی و در شرایط تشکیل شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان در قالب پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند.

نگاره ۱- مؤلفه‌های سنجش وضعیت شرکت‌های تعاونی در شرایط فعلی و در شرایط ایجاد و گسترش شرکت‌های

تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان (نتایج تحلیل محتوای کیفی متعارف)

زمینه‌یابی و بررسی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی در استان گیلان از نظر اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها

به‌منظور بررسی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی از افراد نمونه‌ی مورد مطالعه خواسته شد تا عنوان کنند که هر یک از مؤلفه‌های سنجش تفاوت (اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها) تا چه حد در شرکت‌های تعاونی کشاورزی مورد توجه قرار می‌گیرند. نتایج به دست آمده در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- مؤلفه‌های سنجش وضعیت فعلی شرکت‌های تعاونی کشاورزی

مؤلفه‌های مورد سنجش	وضعیت کلی مؤلفه‌ی مورد سنجش	دامنه‌ی مورد بررسی	فراوانی	درصد
اهداف	کم	کم‌تر از ۲/۴۸	۱۲	۳۴/۲۸
	متوسط	$2/48 \leq D \leq 3/28$	۱۱	۳۱/۴۴
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۲۸	۱۲	۳۴/۲۸
کارکردهای اقتصادی	کم	کم‌تر از ۲/۱۸	۱۳	۳۷/۱۴
	متوسط	$2/18 \leq D \leq 2/76$	۱۴	۴۰
	زیاد	بیش‌تر از ۲/۷۶	۸	۲۲/۸۶
کارکردهای اجتماعی- فرهنگی	کم	کم‌تر از ۲/۷۸	۱۰	۲۸/۵۷
	متوسط	$2/78 \leq D \leq 3/56$	۱۵	۴۲/۸۶
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۵۶	۱۰	۲۸/۵۷
کارکردهای آموزشی	کم	کم‌تر از ۲/۶۶	۸	۲۲/۸۶
	متوسط	$2/66 \leq D \leq 3/38$	۱۴	۴۰
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۳۸	۱۳	۳۷/۱۴
کارکردهای زیست‌محیطی	کم	کم‌تر از ۲/۵۵	۱۲	۳۴/۲۸
	متوسط	$2/55 \leq D \leq 3/27$	۱۲	۳۴/۲۸
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۲۷	۱۱	۳۱/۴۳
نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها	کم	کم‌تر از ۲/۴۸	۸	۲۲/۸۶
	متوسط	$2/48 \leq D \leq 3/3$	۱۶	۴۵/۷۱
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۳	۱۱	۳۱/۴۳

در رابطه با وضعیت مؤلفه‌ی مورد سنجش اهداف در شرایط فعلی (کنونی) دیدگاه کارشناسان بسیار پراکنده است و افرادی که وضعیت فعلی اهداف را با موفقیت در حد کم می‌دانند با افرادی که آن را موفقیت در حد زیاد می‌دانند برابر هستند. همچنین بر اساس دیدگاه افراد مورد مطالعه، شرکت‌های تعاونی در رابطه با وضعیت مؤلفه‌ی کارکردهای اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و آموزشی در حد متوسط موفق بوده‌اند اما در رابطه با وضعیت کارکردهای زیست‌محیطی پاسخ افراد کم تا متوسط بوده است. به اعتقاد اکثر افراد مورد مطالعه در شرایط فعلی، وضعیت نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء در شرکت‌های تعاونی و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها در حد متوسطی است.

وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان در سطح استان گیلان (از نظر اهداف، کارکرد و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها)

وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی در حالت دانش‌بنیان شدن نیز در سه مؤلفه‌ی اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آنها بررسی گردید. جهت بررسی وضعیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان به‌عنوان وضعیت مطلوب از افراد مورد مطالعه خواسته شد تا پاسخ‌های خود را در قالب طیف لیکرت مشخص نمایند. بررسی نتایج در قالب جدول ۳ به‌طور خلاصه ارائه شده است.

طراحی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

جدول ۳- مؤلفه‌های سنجش وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان

مؤلفه‌های مورد سنجش	وضعیت کلی مؤلفه‌ی مورد سنجش	دامنه‌ی مورد بررسی	فراوانی	درصد
اهداف	کم	کم‌تر از ۲/۵۶	۱۲	۳۴/۲۸
	متوسط	$۲/۵۶ \leq D \leq ۳/۲۶$	۱۰	۲۸/۵۷
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۲۶	۱۳	۳۷/۱۴
کارکردهای اقتصادی	کم	کم‌تر از ۲/۱۶	۱۲	۳۴/۲۸
	متوسط	$۲/۱۶ \leq D \leq ۲/۸۴$	۱۲	۳۴/۲۸
	زیاد	بیش‌تر از ۲/۸۴	۱۱	۳۱/۴۳
کارکردهای اجتماعی- فرهنگی	کم	کم‌تر از ۲/۵۶	۱۱	۳۱/۴۳
	متوسط	$۲/۵۶ \leq D \leq ۳/۵$	۱۳	۳۷/۱۴
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۵	۱۱	۳۱/۴۳
کارکردهای آموزشی	کم	کم‌تر از ۲/۶۳	۸	۲۲/۸۶
	متوسط	$۲/۶۳ \leq D \leq ۳/۵۱$	۱۷	۴۸/۵۷
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۵۱	۱۰	۲۸/۵۷
کارکردهای زیست‌محیطی	کم	کم‌تر از ۲/۵۴	۸	۲۲/۸۶
	متوسط	$۲/۵۴ \leq D \leq ۳/۳۸$	۱۸	۵۱/۴۳
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۳۸	۹	۲۵/۷۱
نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها	کم	کم‌تر از ۲/۴۲	۱۲	۳۴/۲۸
	متوسط	$۲/۴۲ \leq D \leq ۳/۲۴$	۱۱	۳۱/۴۳
	زیاد	بیش‌تر از ۳/۲۴	۱۲	۳۴/۲۸

در رابطه با وضعیت مؤلفه‌ی مورد سنجش اهداف در شرایط تشکیل شرکت‌های دانش‌بنیان اکثر کارشناسان وضعیت اهداف را با موفقیت در حد زیاد گزارش می‌کنند. همچنین بر اساس دیدگاه افراد مورد مطالعه، شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان در رابطه با وضعیت مؤلفه‌ی کارکردهای اجتماعی- فرهنگی، آموزشی و زیست‌محیطی در حد متوسط موفق بوده‌اند اما در رابطه با وضعیت کارکردهای اقتصادی افراد پاسخ‌های متفاوتی را عنوان کرده‌اند. افراد مورد مطالعه در شرایط تشکیل شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان در رابطه با وضعیت نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا در شرکت‌های تعاونی و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها دیدگاه مشخصی را ندارند و پاسخ‌های متنوعی را در این زمینه ارائه دادند.

مقایسه‌ی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان
برای بررسی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان از آزمون t همبسته استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

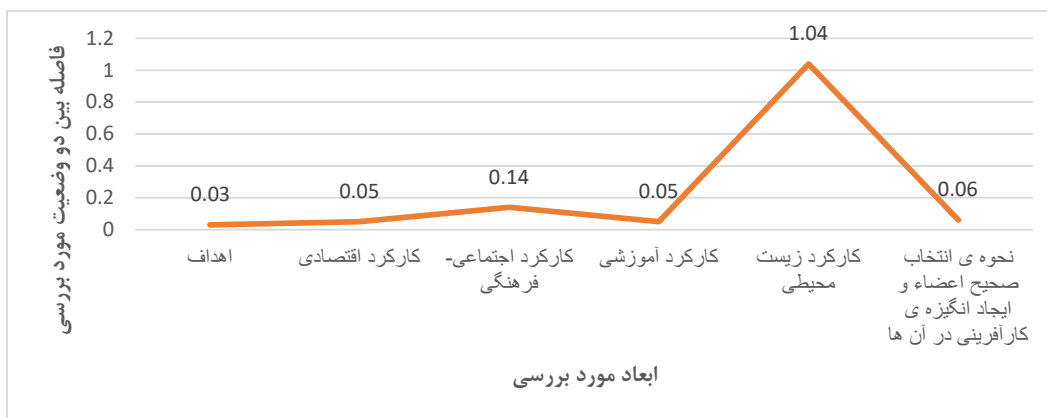
با توجه به نتایج جدول ۴ و معنی‌دار شدن آماره‌ی t مشاهده شده در سطح $0/01$ ، بین وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان از دیدگاه کارشناسان مورد مطالعه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. این تفاوت همچنین گویای وجود شکاف بین وضعیت موجود وضعیت مطلوب از دیدگاه کارشناسان مورد بررسی است. بررسی شکاف بین وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان نشان داد که حداقل فاصله‌ی $0/03$ بین دو حالت وجود دارد و از دیدگاه افراد مورد مطالعه، بیش‌تر بیش‌ترین شکاف از نظر کارکردهای زیست‌محیطی بین دو حالت می‌باشد. در نمودار ۱ میزان شکاف در ابعاد مختلف نشان داده شده است.

اعتبارسنجی الگوی به دست آمده

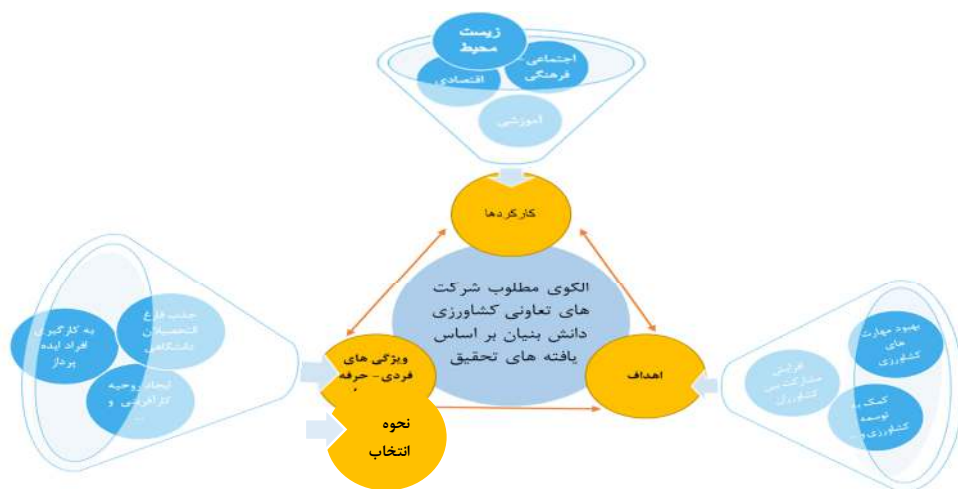
به منظور سنجش اعتبار یافته‌ها، اطلاعات به دست آمده مجدد در اختیار افراد مورد مطالعه قرار گرفت و در قالب دو جلسه بحث گروهی متمرکز در رابطه با یافته‌های تحقیق، بحث و مذاکره صورت گرفت که با موافقت جمعی آن‌ها در رابطه با مدل استخراج شده، مواجه شد. لذا اعتبار یافته‌های تحقیق توسط شرکت‌کنندگان مورد تأیید قرار گرفت. الگوی مناسب جهت ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان به شرح ذیل و در قالب نگاره ۲ طراحی شد.

جدول ۴- مقایسه‌ی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان از دیدگاه

افراد مورد بررسی					
مؤلفه‌های مورد سنجش	وضعیت مورد بررسی	میانگین	درجه آزادی	آماره‌ی t	سطح معنی‌داری
اهداف	وضعیت موجود	۲/۶۰	۳۴	-۷/۰۸	۰/۰۰۰
	وضعیت مطلوب	۳/۸۸			
کارکردهای اقتصادی	وضعیت موجود	۲/۲۶	۳۴	-۹/۲۲	۰/۰۰۰
	وضعیت مطلوب	۳/۶			
کارکردهای اجتماعی- فرهنگی	وضعیت موجود	۲/۸۸	۳۴	-۳/۱۶	۰/۰۰۳
	وضعیت مطلوب	۳/۴۲			
کارکردهای آموزشی	وضعیت موجود	۲/۷۴	۳۴	-۴/۰۹	۰/۰۰۰
	وضعیت مطلوب	۳/۳۸			
کارکردهای زیست‌محیطی	وضعیت موجود	۲/۶۶	۳۴	-۵/۰۲	۰/۰۰۰
	وضعیت مطلوب	۳/۵			
نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضا و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها	وضعیت موجود	۲/۶۴	۳۴	-۴/۰۲	۰/۰۰۰
	وضعیت مطلوب	۳/۳۵			

نمودار ۱- شکاف بین وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی کشاورزی با وضعیت مطلوب شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان از دیدگاه افراد مورد بر

نگاره ۲- الگوی مناسب جهت ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی شرکت‌هایی برخاسته از جوامع محلی هستند که از دیرباز در کشور ایجاد شده و در حال حاضر نیز مشغول به فعالیت هستند. این شرکت‌ها نیز مانند همه‌ی سازمان‌های کوچک و متوسط برای حفظ و بهبود فعالیت‌های خود باید به دنبال راهکارهای مؤثر باشند. یکی از راهکارهای پیشنهادی که توسط پژوهشگران و صاحب‌نظران مختلف ارائه شده، طی نمودن مسیر دانش‌بنیان شدن و تولید علم‌محور محصول است. در چنین شرکت‌هایی دانش و فناوری به جزئی جدایی‌ناپذیر از دارایی‌های شرکت تبدیل خواهد شد. با توجه به اهمیت موضوع، این پژوهش به دنبال طراحی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان است که برای عملیاتی شدن آن ضمن بررسی وضعیت موجود شرکت‌های تعاونی تولید و بررسی ویژگی‌های شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان حدفاصل بین این دو حالت نیز مورد تحلیل قرار می‌گیرد. جهت مقایسه‌ی دو وضعیت فعلی شرکت‌های تعاونی و وضعیت مطلوب آن‌ها (شرکت‌های دانش‌بنیان) با بهره‌گیری از نظرات متخصصان سه مؤلفه‌ی اساسی اهداف، کارکردها و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها تعریف شدند.

نتایج مقایسه‌ی مؤلفه‌های سنجش دو وضعیت (فعلی و مطلوب) نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین این دو حالت وجود دارد. بیشترین تفاوت نیز از دیدگاه صاحب‌نظران در کارکردهای زیست‌محیطی، کارکردهای اجتماعی- فرهنگی و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها قابل مشاهده است. از نظر کارکردهای زیست‌محیطی بررسی وضعیت فعلی تعاونی‌ها نشان می‌دهد که موقعیت این شرکت‌ها در حد کم تا متوسط است. این در حالی است که در شرایط تشکیل شرکت‌های دانش‌بنیان، کارکردهای زیست‌محیطی جایگاه متوسطی را باید کسب نمایند؛ بنابراین شرکت‌های تعاونی فعلی باید مسائل جدید از جمله مسائل زیست‌محیطی را در مجموعه‌ی کارکردهای خود تعریف نمایند و برای آن برنامه‌ریزی کنند و با همان دیدگاه سنتی گذشته نمی‌توانند به دانش‌بنیان شدن برسند. با توجه به سابقه‌ی دیرینه‌ی شرکت‌های تعاونی که به سال ۱۳۴۰ (مرحله‌ی اول اصلاحات ارضی) برمی‌گردد، مهم‌ترین هدف این شرکت‌ها توجه به اهداف اقتصادی کلان بوده است. حتی در بحث‌های توسعه و در اکثر تئوری‌ها و نظریه‌ها به شاخص‌های رشد اقتصادی توجه می‌شد اما با گذشت زمان در نظریه‌های جدیدتر به مسائل زیست‌محیطی نیز توجه می‌شود که با توجه به ویژگی‌های شرکت‌های دانش‌بنیان توجه به مسائل زیست‌محیطی در اولویت قرار می‌گیرد. علاوه بر کارکردهای زیست‌محیطی، کارکردهای اجتماعی- فرهنگی و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها نیز باید به‌طور ویژه مدنظر قرار بگیرند تا زمینه‌های دانش‌بنیان شدن شرکت‌های تعاونی فراهم گردد. سایر محققان نیز بر اهمیت مؤلفه‌های ذکر شده تأکید داشته و آن را از اصلی‌ترین شروط تشکیل شرکت‌های موفق دانش‌بنیان عنوان نموده‌اند. به‌عنوان نمونه محققان، حضور اعضاء با مهارت بالا، خبره، نوآور، آموزش دیده، متخصص، بهبود ابعاد فرهنگی- انسانی، افزایش تعاملات و تبادل اطلاعات بین اعضاء شرکت‌های تعاونی و ایجاد فرهنگ سازمانی مناسب را برای ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان به‌عنوان یک ضرورت اساسی مطرح نمودند. افرادی همچون یعقوبی و همکاران (Yaghoubi et al., 2017)، گالای و همکاران (Galay et al., 2017)، فیلکه و همکاران (Fielke et al., 2020)، اموانتیموا و نورا اندجی (Mwantimwa & Ndege, 2022)، قاسمی (۱۳۹۰)، پورتریتی و همکاران (۱۳۹۶)، جمشیدی و همکاران (۱۳۹۸)، فلاح‌حقیقی و همکاران (۱۳۹۹)، جمشیدنژاد و همکاران (۱۳۹۹)، محمدی و اسدپوریان (۱۴۰۱) این یافته‌ها را تأیید نمودند.

کارکرد اقتصادی شرکت‌های تعاونی نیز از جمله مؤلفه‌هایی است که شرکت‌های تعاونی فعلی برای دانش‌بنیان شدن نیاز به توجه ویژه به آن دارند. هرچند شرکت‌های تعاونی فعلی طبق نظر متخصصان تحقیق تا حدودی در رسیدن به این کارکرد موفق بوده‌اند اما وجود تفاوت معنادار بین وضعیت فعلی با شرایط مطلوب (شرکت‌های دانش‌بنیان) حاکی از توجه بیشتر به این کارکرد است. سایر محققان نیز به اهمیت جایگاه اقتصادی شرکت‌های دانش‌بنیان تأکید کرده‌اند. محققان در این رابطه اهمیت سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها (Galay et al., 2017؛ Ghattejee et al., 2018؛ قاسمی، ۱۳۹۰؛ جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ محمدی و اسدپوریان، ۱۴۰۱)، ایجاد فرصت‌های شغلی (شهرزاد، ۱۳۹۰) و بازاریابی (Yaghoubi et al., 2017؛ پورتریتی و همکاران، ۱۳۹۶؛ جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۸) را مورد توجه قرار داده‌اند.

امروزه توجه به اهداف صرف اقتصادی و شاخص‌های کلان اقتصاد، موفقیت توسعه‌ی اقتصادی را به دنبال نخواهد داشت. شرکت‌های تعاونی فعلی باید پوسته‌ی سنتی خود را عوض کنند و همگام با تحولات جدید اقتصادی پوسته‌ی کاربردی و جدیدی را به تن کنند. شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان متکی بر اقتصاد تولید هستند که خود نیز متکی بر دانش و یافته‌های علمی است (سمیعی و رضایی، ۱۳۹۰). فاسمی (۱۳۹۰) معتقد است که تولید دانش‌بنیان نتیجه‌ی پیوند اشتغال، اقتصاد و تولید است. شهرزاد (۱۳۹۰) در خصوص نقش تعاونی‌های دانش‌بنیان در توسعه‌ی اقتصادی بیان کرده است که ماهیت شرکت‌های دانش‌بنیان توجه به مشارکت مردم و داشتن نقش کارکردی آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی- اجتماعی است. با توجه به ماهیت شرکت‌های دانش‌بنیان یکی از عوامل اشتغال‌زایی، توجه به دانش و دستیابی به اشتغال پایدار است که در نهایت می‌تواند به توسعه‌ی پایدار منجر شود. جمشیدی و همکاران (۱۳۹۸) اساس شرکت‌های دانش‌بنیان را دستیابی به اهداف هم‌افزایی در رابطه با علم و ثروت و تکیه بر اقتصاد دانش‌محور می‌دانند. سید صدر و همکاران (۱۳۹۹) بیان داشته‌اند که شرکت‌های دانش‌بنیان می‌توانند باعث ارزش افزوده‌ی کالا شوند. باید در رابطه با شرکت‌های دانش‌بنیان به شاخص‌هایی چون مدیریت علمی، سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی، بازاریابی، فروش و انبارداری به صورت یک رویکرد سیستمی در ارتباط با فعالیت‌های اقتصادی توجه کرد. شرکت‌های تعاونی با تغییر اهداف خود در توجه به شاخص‌های شرکت‌های دانش‌بنیان باید ساختارهای خود را تغییر دهند و تنها در این صورت است که می‌توانند به اهداف خود دست یابند.

بر اساس یافته‌های تحقیق تفاوت معنادار بین وضعیت فعلی شرکت‌های تعاونی با وضعیت شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان از نظر کارکردهای آموزشی نیز نشان‌دهنده‌ی اهمیت کارکردهای آموزشی در دانش‌بنیان شدن شرکت‌های تعاونی است. اساساً شرکت‌های دانش‌بنیان به شرکت‌هایی گفته می‌شود که دانش و فناوری جزئی از دارایی آن‌هاست (امینی‌طهماسبی و حامی، ۱۳۹۷). آموزش می‌تواند منجر به تغییر نگرش‌ها و باورهای افراد شود و در نتیجه افراد در اثر آموزش مناسب نسبت به دانش‌بنیان شدن شرکت خود گام بردارند. وکیل‌الرعايا و نظری قزوینی (۱۴۰۰) و علی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) تغییر نگرش از مصرف‌کننده‌ی صرف به تولیدکننده را در توانمندسازی افراد و دانش‌بنیان شدن کشاورزی مؤثر می‌دانند. در مجموع نتایج بررسی دیدگاه‌های صاحب‌نظران نشان داد که شرکت‌های تعاونی تولید فعلی تا دانش‌بنیان فاصله دارند و این فاصله از نظر مؤلفه‌هایی چون اهداف، کارکردهای اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، آموزشی و زیست‌محیطی و نحوه‌ی انتخاب صحیح اعضاء و ایجاد انگیزه‌ی کارآفرینی در آن‌ها قابل رؤیت است. از ویژگی‌های مهم شرکت‌های دانش‌بنیان افزایش بهره‌وری، کارایی و تأثیرگذاری اجتماعی آن‌هاست لذا شرکت‌های تعاونی تولید موجود برای دستیابی به بهره‌وری بیشتر و اثرگذاری قوی‌تر باید به مؤلفه‌های ذکر شده توجه ویژه‌ای را بنماید. الگوی طراحی شده به دنبال تأکید بر اهمیت سه مؤلفه‌ی کلی عنوان شده است؛ بنابراین به‌منظور دستیابی به شرکت‌های تعاونی کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان با توجه به یافته‌های تحقیق چند راهکار اساسی ذیل توصیه می‌شود:

توجه به اهداف و فناوری‌های زیست‌محیطی در کنار تحلیل‌های اقتصادی و تغییر و تحولات اجتماعی در شرکت‌های تعاونی کشاورزی؛

بهبود نگرش و باورهای اعضای تعاونی‌های تولید از طریق برگزاری جلسات توجیهی و تشکیل کلاس‌های ترویجی- آموزشی نسبت به دانش‌بنیان شدن و اهمیت و ضرورت تشکیل شرکت‌های تعاونی تولید کشاورزی دانش‌بنیان؛ و تدوین و تنظیم اهداف شرکت‌های تعاونی تولید بر اساس ویژگی‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و در راستای بهبود روحیه‌ی مشارکت‌پذیری اعضای شرکت‌های تعاونی در پیاده‌سازی اهداف تدوین شده.

منابع

- امین طهماسبی، ح، و حامی، م. (۱۳۹۷). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر موفقیت صنایع دانش‌بنیان. رشد و فناوری، جلد ۱۴، شماره ۵۶، صص ۵۶-۶۲. <https://doi.org/10.7508/jstpi.2018.04.008>
- ایمانی، ع، یعقوبی، ن، و مبارکی، م. (۱۳۹۶). شناسایی و اولویت‌بندی خط‌مشی‌های توسعه کارآفرینی بخش تعاون. فصلنامه توسعه کارآفرینی، دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۳۹-۲۱. <https://doi.org/10.22059/JED.2017.6228921>

طراحی الگوی مناسب ایجاد تعاونی‌های کشاورزی دانش‌بنیان در استان گیلان

- بابایی‌فینی، الف، رحمانی، ب. و حضرتی، م. (۱۳۹۲). تحلیل راهبردهای مؤثر بر توسعه تعاونی‌های کشاورزی در اقتصاد روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خدابنده). *فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، سال ۳، شماره ۱۱، صص ۱۱۳-۱۳۲.
- پور تربیتی، ع.، افراسیابی، ر. و اسماعیل‌نیا، ک. (۱۳۹۶). تجاری‌سازی نتایج تحقیقات دانشگاه‌ها در اقتصاد دانش‌بنیان. نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش‌بنیان، تهران، ۳ اردیبهشت.
- جمشیدنژاد، گ.، واحدی، م.، پورسعید، ع. ر. و چهارسوقی، ح. (۱۳۹۹). پیش‌ران‌ها و پسران‌های آموزشی مؤثر بر مدیریت توسعه‌ی شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی غرب کشور. *فصلنامه‌ی علمی پژوهشی مدیریت آموزش کشاورزی*، شماره ۵۵، صص ۳۷-۳۷. <https://doi.org/10.22092/JAEAR.2021.352665.1778.9>
- جمشیدی، ع. ر.، عالی، ص. و بافنده زنده، ع. ر. (۱۳۹۸). توسعه اشتغال دانش‌بنیان در بخش تعاونی‌های کشاورزی بر اساس روش داده بنیان. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، دوره ۸، شماره ۳۱، صص ۲۷-۵۶.
- جهان‌نما، ف. (۱۳۹۶). *بررسی تجارب جهانی در نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در توسعه کشاورزی*. تهران: مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، مدیریت خدمات پژوهشی.
- دلاوری، ع. (۱۴۰۱). *روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی*. تهران: انتشارات ویرایش.
- رحمدل، ن. و کشتکار دانش، م. (۱۴۰۰). الگوی جامعه دانش‌بنیان در جمهوری اسلامی ایران. *مطالعات مدیریت راهبردی*، سال ۱۲، شماره ۴۵، صص ۲۸۸-۲۶۹. <https://doi.org/10.1001.1.22286853.1400.12.45.14.8.269-288>
- سازمان تعاون روستایی استان گیلان. (۱۴۰۲). معرفی شبکه تعاونی‌های روستایی و کشاورزی استان گیلان.
- سمیعی، ر. و رضایی، ا. (۱۳۹۰). موانع اجرایی شرکت تعاونی‌های دانش‌بنیان. کنفرانس ملی کارآفرینی، تعاون، جهاد اقتصادی، نایین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نایین، ۲۸ آذر.
- سید صدر، س. ع.، حسن‌آبادی، ن.، احمدی، م. و علیزاده مجد، ا. ر. (۱۳۹۹). بازاریابی در شرکت‌های دانش‌بنیان. ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، حسابداری و توسعه اقتصادی. تهران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۲۵ اسفند.
- سیف، ع. ا. (۱۴۰۲). *روانشناسی پرورشی نوین*. تهران: انتشارات دوران.
- شکیبی، ق.، رحیمیان، م. و غلامرضایی، س. (۱۴۰۱). عوامل مؤثر بر قصد دانشجویان برای تشکیل تعاونی‌های کشاورزی: مورد مطالعه دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه لرستان. *مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۱۸، شماره ۲، صص ۱۰۵-۱۲۱. <https://doi.org/10.1001.1.20081758.1401.18.2.7.2.105-121>
- شهرزاد، ا. (۱۳۹۰). نقش تعاونی‌های دانش‌بنیان در توسعه اقتصاد. کنفرانس ملی کارآفرینی، تعاون، جهاد اقتصادی، نایین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نایین، ۲۸ آذر.
- علی‌نژاد، ز.، نجفی، س. م. ب.، فتح‌اللهی، ج. و زالی، ن. (۱۴۰۰). طراحی الگوی تحقق کشاورزی دانش‌بنیان با رویکرد تئوری زمینه‌ای در استان کرمانشاه. *دوازدهمین کنفرانس ملی اقتصاد کشاورزی*، سنندج، دانشگاه کردستان، ۱۱ و ۱۲ خرداد.
- فلاح‌حقیقی، ن.، میرترابی، م. ا. و بیژنی، م. (۱۳۹۹). چالش‌های راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی با استفاده از تحلیل SWOT: مورد مطالعه سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران. *مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۱۶، شماره ۱، صص ۴۱-۵۶. <https://doi.org/10.22034/IAEEJ.2020.214358.1489>
- قاسمی، ح. (۱۳۹۰). آشنایی با شرکت‌های تعاونی دانش‌بنیان. کنفرانس ملی کارآفرینی، تعاون، جهاد اقتصادی، نایین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نایین، ۲۸ آذر.
- کاشف گنج‌دیده‌در، م.، رضائی مقدم، ک. و فاطمی، م. (۱۴۰۱). دانش اعضای شرکت‌های دانش‌بنیان کشاورزی نسبت به اصول مدیریت تداوم کسب‌وکار در استان کرمان. *مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، جلد ۱۸، شماره ۱، صص ۸۷-۱۰۵. <https://doi.org/10.1001.1.20081758.1401.18.1.6.9.87-105>
- محمدی، ی. و اسدپوریان، ز. (۱۴۰۱). تدوین الگوی توسعه کشاورزی دانش‌بنیان با محوریت امنیت غذایی با استفاده از رویکرد ترکیبی تئوری بنیانی و دلفی فازی. *مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، دوره ۱۸، ویژه‌نامه صص ۱-۲۴.

محمدی، ح، صبوحی صابونی، م، سیاسی، ب، و میر، ب. (۱۳۹۰). بررسی نقش تعاونی‌های تولیدی کشاورزی در ارتقای دانش فنی کشاورزان (مطالعه موردی چغندرکاران استان فارس). *نشریه علمی چغندرچند*، دوره ۲۷، شماره ۲، صص ۲۴۱-۲۲۵.

وکیل‌الرعیاء، ی، و نظری قزوینی، س. (۱۴۰۰). بررسی توسعه تعاونی‌های دانش‌بنیان در استان سمنان. *دومین کنفرانس بین‌المللی چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری*، دامغان، دانشگاه دامغان، ۱۶ اردیبهشت.

- Altman, M. (2015). Cooperatives organizations as an engine of equitable rural economic development. *Journal of Cooperative Organization and Management*, 3(1), 14-23. <https://doi.org/10.1016/j.jcom.2015.02.001>.
- Grashuis, J., and Su, Y. A. (2019). Review of the empirical literature on farmer cooperatives: performance, ownership and governance, finance and member attitude. *Annual Public Cooperation Economic*, 90, 77-102. <https://doi.org/10.1111/apce.12205>.
- Fielke, S., Taylor, B., and Jakku, E. (2020). Digitalisation of agricultural knowledge and advice networks: A state-of-the-art review. *Agricultural Systems*, 180, 102763.
- Galay, F., Bigliardi, B., Pertroni, A., and Marolla, G. (2017). Which factors are perceived as obstacles for the growth of Italian academic spin-off?. *Technology Analysis and Strategic Management*, 29 (1), 84-104, <https://doi.org/10.1080/09537325.2016.1199853>.
- Ghatterjee, D., Dinar, A., and Gonzalez-Rivera, G. (2018). An empirical knowledge production function of agricultural research and extension: the case of the university of California cooperative extension. *Technological Forecasting and Social Change*, 134, 290-297.
- Hossain, M., Park, S., and Shahid, S. (2023). Frugal innovation for sustainable rural development. *Technological Forecasting and Social Change*, 193, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122662>.
- Levin, R. I., and Rubin, D. S. (1998). *Statistics for Management*. Upper Saddle River, N. J: Prentice Hall.
- Mwantomwa, K., and Ndege, N. (2022). Transferring knowledge and innovations through village knowledge center in Tanzania: Approaches, impact and impediments. *Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 1 (1), 221-234.
- Wang, B., Cheng, P. Y., Lee, B., Sun, L. C., and Chang, H. H. (2019). Does participation in agricultural cooperatives affect farm sustainability? Empirical evidence from Taiwan. *Journal of Sustainability*, 11, 1-12. <https://doi.org/10.3390/su11184987>.
- Yaghoubi, N. M., Pahlavani, M., and Parsaei, F. (2017). Identifying and ranking development drivers of knowledge-based technology-driven companies (case study: Fars province science and technology park). *International Journal of Business and Development Studies*, 9 (2), 85-113.

Designing Appropriate Model of Establishing Knowledge-based Agricultural Cooperatives in Guilan Province

Mohadeseh Ramezani Amlashi¹, Mohammad Karim Motamed^{2*},
Fatemeh Ghorbani Piralidehi³

(Received: December. 03. 2023; Accepted: June. 04. 2024)

Abstract

Today, with the advancement of science, techniques and changes in the agricultural sector, cooperatives traditionally cannot have the proper efficiency. Therefore, knowledge-based cooperative companies were created with the aim of solving these shortcomings. This research was done during the year 2022-2023 with the aim of finding the context and presenting a suitable model for creating knowledge-based agricultural cooperatives in Guilan province. The research method is mixed in terms of approach (quantitative-qualitative) and practical in terms of purpose. In the qualitative part, 18 members of knowledge-based companies were selected using the snowball sampling method, and in the quantitative part, 35 experts were investigated. Data collection was done through a library study approach and field study (semi-structured interviews and researcher-made questionnaire). The validity of the questionnaire was confirmed by 10 professors of Department of Agricultural Economics of Guilan University and researchers of the General Department of Cooperation, Labor and Social Welfare of the province. In addition, the reliability was confirmed using Cronbach's alpha of 0.85. The results showed that there is a significant difference between the current state of cooperative companies and the desirable state of knowledge-based agricultural cooperative companies from the point of view of the studied experts. It should also be mentioned that the biggest gaps between two modes were in terms of environmental functions, socio-cultural functions, correct method of selecting members, and creating entrepreneurial motivation, respectively.

Keywords: Agricultural development, Knowledge-based production cooperative, Finding context, Productivity, efficiency.

¹ M.Sc. Student, Department of Agricultural Economic, Faculty of Agricultural Sciences, Guilan, University, Guilan, Iran.

² Associate Professor, Department of Agricultural Economic, Faculty of Agricultural Sciences, Guilan, University, Guilan, Iran.

³ Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Crop Sciences, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University, Sari, Iran.

* Corresponding Author, Email: motamed@guilan.ac.ir

